

ЗАЦВЕРДЖАНА
Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
10.06.2020 № 124

Вучэбная праграма факультатыўных заняткаў
«Рыхтуем ся да алімпіяды: водгук, вуснае выказванне»
для X, XI класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя
праграмы агульнай сярэдняй адукацыі

Глава 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Сапраўдная вучэбная праграма факультатыўных заняткаў (далей – вучэбная праграма) прызначана для X, XI класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Вучэбная праграма разлічана на два гады (70 гадзін, па 35 гадзін у год, 1 гадзіна на тыдзень).

3. Мэта – сістэматызаваць і абагульніць веды вучняў па стылістыцы, культуры маўлення, гісторыі і тэорыі літаратуры, удасканаліць агульнавучэбныя ўменні і навыкі працы з літаратурным матэрыялам, развіваць спецыфічна творчыя здольнасці вучняў па стварэнні ўласнага творчага прадукту.

4. Задачы:

развіццё моўнай і літаратурнай кампетэнцыі;
развіццё навыкаў публічнага выступлення;
удасканаленне ўменняў і навыкаў аналізу мастацкага тэксту;
узбагачэнне тэарэтыка-літаратурнага тэзаўруса;
фарміраванне навуковай дапытлівасці;
развіццё пазнавальнай актыўнасці;
развіццё крэатыўнага патэнцыялу;
развіццё літаратурнага і культурнага кругагляду;
спрыянне прафесійнай арыентацыі вучняў.

5. Рэкамендаваныя метады і прыёмы навучання і выхавання: семінары, практыкумы, дыктанты розных відаў (у тым ліку графічныя), вусныя і пісьмовыя паведамленні на лінгвістычныя тэмы, лінгвістычны эксперымент і інш.

Формы правядзення заняткаў:

лекцыя з элементамі гутаркі;
семінар;
самастойная праца па індывідуальных заданнях;
конкурс;
аўдыязапіс;
дыспут;
самарэцэнзаванне і ўзаемарэцэнзаванне;
экскурсія, завочная экскурсія;
прэзентацыя;
праца з электроннымі носьбітамі інфармацыі і інш.

6. Вучні, якія асвоілі змест вучэбнай праграмы, павінны:

6.1. ведаць:

тэарэтыка-літаратурныя паняцці, неабходныя для аналізу

мастацкіх твораў;

жанравыя асаблівасці творчых работ;
асаблівасці зместу і кампазіцыі водгуку і вуснага выказвання;
асаблівасці слоўнага афармлення водгуку і вуснага выказвання;
спецыфіку літаратурнай творчасці;

6.2. умець:

выяўляць аўтарскую пазіцыю ў творы;
разумець падтэкст мастацкага твора;
аргументаваць уласныя ацэнкі герояў, падзей, твораў;
лагічна, змястоўна, пераканальна, творча выказвацца па пэўнай тэме ў вуснай і пісьмовай формах;
самастойна рыхтаваць вуснае і пісьмовае выказванні па зададзенай тэме;

рэпрэзентаваць вынікі ўласнай творчай дзейнасці;
самастойна карыстацца даведачна-інфармацыйнай літаратурай, электроннымі носбітамі інфармацыі.

6.3. валодаць:

навыкамі аналізу мастацкіх тэкстаў розных жанраў.

ГЛАВА 2 ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Х, XI класы, 70 гадзін

Уводзіны (2 гадзіны)

Мэты і задачы факультатыўных заняткаў. Змест і структура праграмы факультатыўных заняткаў.

Практыкум. Анкетаванне вучняў з мэтай высвятлення іх філалагічнай падрыхтаванасці, чытацкіх схільнасцей.

Віды пісьмовых творчых работ (2 гадзіны)

Водгук як від творчай работы, абумоўлены тэкстам для водгуку. Жанравыя асаблівасці водгуку. Крытэрыі ацэнкі водгуку. Водгук, рэцэнзія, нарыс і эсэ. Іх жанравыя адрозненні.

Практыкум. Аналіз рэцэнзій з літаратурна-мастацкіх выданняў, эсэ класікаў беларускай літаратуры, сучасных аўтараў, водгукаў пераможцаў алімпіяды.

Вуснае выказванне (4 гадзіны)

Тэма і мэта вуснага выказвання. Вуснае выказванне як від публічнага выступлення па акрэсленай тэме. Крытэрыі ацэнкі вуснага выказвання.

Практыкум. Праслухоўванне аўдыязапісаў выступленняў вядомых пісьменнікаў, артыстаў. Аналіз тэхнікі прамаўлення, слоўнага афармлення выступленняў. Вуснае выказванне на свабодную тэму. Выпрацоўка ўмення суадносіць тэму і мэту выказвання. Абмеркаванне выказванняў.

Кампазіцыя водгуку (4 гадзіны)

Асаблівасці кампазіцыі водгуку. Уступ – асноўная частка – заключэнне. Узаемазалежнасць структурных частак творчай работы. Суадносіны ўступу і заключэння, іх сэнсавая сувязь.

Практыкум. Напісанне водгуку на самастойна выбраны твор. Развіццё ўмення абгрунтоўваць выбар мастацкага твора. Удасканаленне ўмення суадносіць змест і аб'ём водгуку, яго структурныя часткі. Правілы афармлення паэтычных і праяічных цытат.

Стылістычныя памылкі (4 гадзіны)

Нематывавана сць адначасовага ўжывання слоў, выразаў, канструкцый, уласцівых розным стылям. Немэтазгоднасць увядзення ў пісьмовае і вуснае выказванне прастамоўных слоў. Празмерная (штучная) эмацыянальнасць вуснага і пісьмовага выказвання. Іншыя віды памылак (фанетычныя, сэнсавыя, лексічныя, марфалагічныя, сінтаксічныя).

Практыкум. Аналіз тэкстаў са стылістычнымі памылкамі. Аналіз вучнёўскіх водгукаў. Абмеркаванне, выпраўленне памылак.

Моўныя штампы і клішэ ў вусным і пісьмовым маўленні (2 гадзіны)

Моўныя штампы – словы і выразы з аслабленым лексічным значэннем і сцёртай экспрэсіўнасцю. Моўны штамп як стылістычная памылка.

Практыкум. Аналіз публіцыстычных і мастацкіх тэкстаў, вучнёўскіх работ з моўнымі штампамі, выпраўленне памылак.

Кампазіцыя вуснага выказвання (4 гадзіны)

Структурныя часткі вуснага выказвання. Логіка будовы выказвання. Мэтазгодная сувязь уступу, асноўнай часткі і заключэння. Роля ўступу ў прыцягненні ўвагі слухача. Аргументацыя і доказнасць разважання ў асноўнай частцы. Абагульненне разважанняў і меркаванняў у заключнай частцы. Яркасць і эмацыянальнасць заключэння.

Практыкум. Складанне вуснага выказвання на публіцыстычную тэму. Выпрацоўка ўмення суадносіць структурныя часткі выказвання.

Абмеркаванне выказванняў. Узаемарэцэнзаванне. Аналіз тыповых памылак.

Мастацкі тэкст як сродак узбагачэння мовы вуснага і пісьмовага выказвання (7 гадзін)

Інтэрпрэтацыя мастацкага тэксту як сродак спасціжэння эстэтыкі твора. Падтэкст у мастацкім творы. Выяўленне аўтарскіх адносін да герояў і падзей, канцэпцыі чалавека і жыцця. Троп – адзін са спосабаў вобразнага асэнсавання жыцця. Простыя і складаныя тропы. Роля тропаў ва ўзбагачэнні вуснага і пісьмовага маўлення.

Практыкум. Аналіз паэтычных і праязічных тэкстаў. Удасканаленне ўмення вызначаць ролю тропаў у паэтычным і праязічным тэксце. Напісанне водгуку на паэтычны твор. Узаемарэцэнзаванне.

Стылістычныя фігуры (4 гадзіны)

Роля стылістычных фігур ва ўзмацненні экспрэсіўнасці вуснага і пісьмовага выказвання. Анафара, эпіфара. Роля антытэзы ў публіцыстычным выказванні. Роля інверсіі, градацыі ва ўзмацненні мастацкай выразнасці. Рытарычнае пытанне.

Практыкум. Аналіз мастацкіх, публіцыстычных тэкстаў. Удасканаленне ўмення вызначаць ролю стылістычных фігур. Складанне вуснага выказвання па зададзенай тэме. Конкурс вусных выказванняў у групе. Выпрацоўка ўмення выкарыстоўваць стылістычныя фігуры ў вусным выказванні.

Змест водгуку (6 гадзін)

Зместавае напаўненне водгуку і дакладная інтэрпрэтацыя тэксту. Суадносіны асабістых уражанняў і літаратуразнаўчага аналізу ў водгуку. Прызначэнне і роля цытат.

Практыкум. Аналіз лірычных твораў сучасных аўтараў. Удасканаленне ўмення бачыць вобразна-выяўленчую ролю сродкаў паэтычнага сінтаксісу ў лірычным творы.

Практыкум. Напісанне водгуку на лірычны твор. Удасканаленне ўмення суадносіць літаратуразнаўчы аналіз і асабістыя ўражанні ў водгуку. Выпрацоўка ўмення суадносіць змест і аб'ём водгуку.

Культура вуснага выказвання (6 гадзін)

Змястоўнасць і нарматыўнасць вуснага і пісьмовага выказванняў. Захаванне арфаэпічных, граматычных, стылёвых і лексічных нормаў ва ўмовах інтэрферэнцыі беларускай і рускай моў. Лагічнасць і пераканальнасць выказвання. Інтанацыйная экспрэсіўнасць. Сэнсавая і

псіхалагічная паўза. Лагічная паўза, яе роля ў выказванні. Паўза і падтэкст. Эмацыянальнасць выказвання.

Практыкум. Праслухоўванне аўдыязапісаў выступленняў вядомых дзеячаў культуры. Складанне вуснага выказвання на зададзеную тэму. Праслухоўванне і аўдыязапіс выказванняў вучняў. Самарэцэнзаванне. Абмеркаванне і аналіз у адпаведнасці з патрабаваннямі да культуры выказванняў.

Стылістычныя рэсурсы лексікі (2 гадзіны)

Сінаніміка як важная крыніца ўзбагачэння вуснага і пісьмовага выказвання. Паранамазія. Аказіяналізмы.

Практыкум. Аналіз тэкстаў. Складанне ўласных тэкстаў на зададзеную тэму. Удасканаленне ўмення выкарыстоўваць у маўленні сінонімы, размяжоўваць сэнсавыя значэнні паранімічных лексічных адзінак.

Стылістычныя рэсурсы марфалогіі (2 гадзіны)

Стылістычна нейтральныя і стылістычна афарбаваныя формы слоў. Іх роля ў вусным і пісьмовым маўленні.

Практыкум. Аналіз мастацкіх і публіцыстычных тэкстаў. Удасканаленне ўмення выкарыстоўваць стылістычна нейтральныя і стылістычна афарбаваныя формы слоў у залежнасці ад стылю маўлення.

Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу (6 гадзін)

Сінтаксічная сінаніміка. Парцэляваныя канструкцыі і іх функцыя. Перыяд. Складанае сінтаксічнае цэлае і яго роля ў сэнсавай і стылістычнай арганізацыі тэксту.

Практыкум. Напісанне водгуку на праязны твор. Выпрацоўка ўмення ўжываць розныя віды сінтаксічных канструкцый у пісьмовай творчай рабоце. Аналіз водгукаў. Узаемарэцэнзаванне.

Практыкум. Складанне вуснага выказвання на філасофскую тэму. Аўдыязапіс выказванняў. Абмеркаванне выказванняў. Аналіз найбольш тыповых памылак.

Вершаскладанне (4 гадзіны)

Сілабіка і сілаба-тоніка. Рытм і рыфма. Рытмастваральныя кампаненты. Віды рыфмаў. Строфіка. Вершаваныя формы і віды. Свабодны верш. Бурымэ.

Практыкум. Стварэнне паэтычнага твора па зададзенай рыфме. Удасканаленне ўмення бачыць і вызначаць мастацкую каштоўнасць паэтычнага тэксту. Аналіз напісаных вершаў. Рэфлексія.

Экскурсія як сродак узбагачэння культурнай кампетэнцыі (4 гадзіны)

Практыкум. Пашырэнне культурнага кругагляду вучняў. Выпрацоўка ўмення разумець канцэпцыю экспазіцыі, яе элементы. Складанне вуснага выказвання на тэму «Музейная культура Беларусі». Удасканаленне ўмення абагульняць атрыманыя ўражанні і афармляць іх у звязнае выказванне.

Творчая сустрэча з пісьменнікам (журналістам, вучоным, акцёрам)
(2 гадзіны)

Практыкум. Удасканаленне ўмення слухаць. Акцэнтаванне ўвагі на культуры маўлення, культуры камунікацыі. Узбагачэнне культурнага кругагляду, эмацыйнай сферы вучняў.

Прэзентацыя «Мой любімы пісьменнік» (3 гадзіны)

Прэзентацыя як сродак сістэматызацыі ведаў і развіцця творчых здольнасцей вучняў. Абагульненне і сістэматызацыя ведаў.

Практыкум. Удасканаленне ўменняў працы з электроннымі носьбітамі інфармацыі. Аналіз кампазіцыі, зместу, крэатыўнасці прэзентацый. Рэфлексія.

Рэзерв вучэбнага часу (2 гадзіны)